

Det stockholmske Blodbads Forhistorie og C. Paludan-Müllers Opfattelse deraf.

Af

Kr. Erslev.

Det stockholmske Blodbads Forhistorie begynder Dagen forud for selve Blodbadet. Dette fandt Sted den 8. November; Dagen før, en Onsdag, var der paa Stockholms Slot et Møde af gejstlige og verdslige Herrer, og her forebragte Ærkebiskop Gustav Trolle for Kongen og Raadet en Klage over Sten Sture og hans Tilhængere for den Overlast, disse havde tilføjet ham og andre af den svenske Kirkes Mænd. Der udspandt sig saa en Forhandling, hvis mest fremtrædende Træk var, at Hr. Stens Enke, Kristina Gyldenstjerne, forelagde det hidtil hemmeligholdte Brev af 23. Novbr. 1517, hvorved det svenske Rigsraad lovede Sten Sture at staa imod enhver Indblanding i Gustav Trolles Sag, var det endog fra Paven. Dette blev en nyt Vaaben i Anklagernes Hænder; endnu samme Aften blev adskillige fængslede, og efter at Retsforhandlingerne var fortsatte den næste Morgen, tog Blodbadet sin Begyndelse.

Enhver, der har læst C. Paludan-Müllers Værk om de første Konger af den oldenborgske Slægt, vil sikkert

mindes hans Behandling af disse Dages Begivenheder; af hele dette aandfulde og energiske Skrift er det dette Afsnit, der brænder sig stærkest ind i Læserens Erindring. Det er en Undersøgelse, hvori Forfatterens skarpe Kritik og hans indtrængende psykologiske Analyse i lige høj Grad træder frem, og Resultatet er lige saa tydeligt, som det synes sikkert. Kong Kristjern søgte sin Ret til Hensættelserne i, at de anklagede var fundne skyldige i aabenbart Kætteri; men nu viser Pal.-Müller, at dette er en Beskyldning, som ikke fra første Færd rettes imod dem; den kommer frem midt under Forhandlingerne, og medens Ærkebispens oprindelig kun tilsigtede at opnaa en Skadeserstatning, fødes Kætteranklagen af hint Brev af 1517, som hidtil havde været Kongen ubekendt. Deraf følger da det sikre Udslag, at Blodbadet ikke er noget længe forud besluttet; Tanken derom er kun faa Timer ældre end Udførelsen, den er fremkommet halvt tilfældigt og snarere udruget af Didrik Slaghek end af Kongen.

Det er uomtvisteligt, at Pal.-Müller har stor Ære af denne Undersøgelse. For første Gang har han ret indset, hvilken umaadelig Betydning det har for Opfattelsen af Kristjern II, om man kan klare, hvorvidt Blodbadet er en Frugt af roligt Overlæg eller avlet af en øjeblikkelig Opbrusning, udnyttet af onde Raadgivere. Og han har anvist den eneste Vej til at løse dette Spørgsmaal; for første Gang har han underkastet de faa Kilder, der her giver Oplysning, en indgaaende Prøvelse. Men netop hvad det sidste Punkt angaar, har det dog for længst staaet mig klart, at Pal.-Müllers Betragtninger indeholder iøjnefaldende Svagheder og Ensidigheder, og jeg har faaet det stadfæstet ved nylig at drøfte dette Problem ved en Øvelse paa Universitetet, ved hvilken Lejlighed

det viste sig, at den store Kritikers Syn paa Kilderne— ikke fandt en eneste Forsvarer. Der turde da være— Grund til at underkaste hele Spørgsmaalet en ny Prø— velse og søge oplyst, om Pal.-Müllers Resultat kan fast— holdes, naar hans Udgangspunkt for en væsentlig Del— maa opgives¹⁾.

Til Oplysning om de Forhandlinger, der gik forud for Blodbadet, har vi kun tre Kilder: et Aktstykke, udstedt den samme Dag (8. Novbr.), en Relation af tre Domherrer i Upsala, afgivet til Gustav Vasa som Rigsforstander, altsaa i Aarene 1521—23, og endelig Krønikeforfatteren Olaus Petri, der skrev en Snæs Aar efter. Aktstykket indeholder en Kendelse af 14 høje gejstlige, hvorved de udtaler, at Sten Sture og hans Hjælpere maa anses for aabenbare Kætttere, og blandt disse fjorten Mænd nævnes nu ogsaa de tre Domherrer, der siden fortalte Gustav Vasa om Forhandlingerne; den første af dem, Domprovsten Jørgen Tureson, har sat sit Segl under Dokumentet, og det er vel kun en Tilfældighed, at de to andre ikke har gjort det samme. Disse tre gejstlige har saaledes været Hoveddeltagere i disse vigtige Forhandlinger, og deres Vidnesbyrd faar derved den største Vægt; hvad Olaus Petri derimod fortæller, betyder forholdsvis mindre, da han ikke selv var til Stede ved Mødet, knap nok dengang i Stockholm. — Alle disse Kilder findes i Pal.-Müllers Bog enten helt fuldstændigt eller dog i fyldige Udtog, saaledes at man der let vil

¹⁾ Denne Afhandling er skrevet, samtidig med at jeg som antydet undersøgte dette Spørgsmaal i Forening med de studerende paa Universitetet; jeg vil derfor gerne nævne studd. magg. C. A. Been, J. F. M. Berthelsen og C. G. Clausen som dem, der allerede forud havde sat sig ind i Stoffet og derved paa flere Punkter var naaede til de rigtige Resultater.

kunne efterse det Kildestof, der skal omhandles i det følgende¹⁾.

Pal.-Müller udvikler nu, at de Oplysninger om Forhandlingerne, vi læser dels i Aktstykket, dels i Relationen til Gustav Vasa, langtfra er overensstemmende; de to Beretninger er paa væsentlige Punkter afvigende, og flere af Afvigelserne er saa store, at det er absolut umuligt at forbinde de to Udsagn. „Man kunde sige“, fortsætter han, „at der jo ofte er Uoverensstemmelse imellem to uafhængige Beretninger om en og samme Begivenhed, og at det i saadanne Tilfælde er rettest at høre dem bægge og deraf at sammensætte en tredje Beretning, der ved at optage, hvad der kan anses for sandt i hver af dem, bliver rigtigere og fyldigere end baade den ene og den anden. Men i nærværende Tilfælde ere de to modsigende Beretninger netop ikke uafhængige af hinanden, fordi det er de samme Mænd, der i Aktstykket vidne et, i Relationen noget andet. De have jo dog kun haft een virkelig Kundskab om Begivenheden, der maa have efterladt et uudsletteligt Indtryk i deres Bevidsthed; da de dog nu have givet to modsigende Beretninger, maa den ene være gjort imod bedre Vidende, altsaa ikke blot

¹⁾ Aktstykket, der først er meddelt af Hvittfeld, findes hos Pal.-Müller i nydansk Omskrivning, men naturligvis langt korrekttere. Til hvad han meddeler om Originalen, kan føjes, at medens de 8 første af Dommernes Segl endnu hænger under Brevet, er der end ikke gjort Indsnit til Anbringelsen af flere Segl. — Domherrernes Relation kendes kun fra en ret tarvelig Afskrift i et Haandskrift i Upsala. Pal.-Müller har benyttet den efter et maadeligt Aftryk i Handlinger rör. Skand. hist. II; siden er den blevet udgivet særdeles nøjagtigt af Annerstedt i Script. rer. Sveic. III, 1, 68—70. Hvad Tiden for Aflattelsen af denne Beretning angaar, kan det mærkes, at Domprovst Jørgen Tureson var i Danmark endnu i Januar 1522 (Allen III, II, 224).

være urigtig i Enkeltheder, men usand i sit Væsen; den kan altsaa ikke være troværdig.“ Saaledes maa vi da træffe et Valg mellem de to Beretninger, forkaste den ene og følge den anden, og der kan efter Pal.-Müllers Mening ikke være Tvivl om Valget. Aktstykket er „forlangt af Kongen og givet til Kongen“; men naar de gejstlige „skulde give Kongen et Vidnesbyrd i det Øjeblik, da han stod med Blodøksen i Haanden, kunde der ikke skrives andet, end hvad han vilde have skrevet“. De tre Domherrer havde altsaa „ikke Frihed til at sige Sandhed i Aktstykket; den havde de derimod, da de forfattede Relationen“. Nu var de „udenfor Kong Christierns og hans Tillængeres Magt“, og „der er ingen Grund til at tro, at Relationen tilsigter at give Gustav Vasa en urigtig Fremstilling“.

Herved har Pal.-Müller skaffet sig den Grundvold, hvorpaa han siden bygger. Uden at tage noget som helst Hensyn til Aktstykket, følger han helt igennem Relationen, der oven i Købet efter hans Opfattelse paa de afgørende Punkter støttes af, hvad Olaus Petri fortæller. Dette sidste vil jeg foreløbig se bort fra og alene holde mig til Forfatterens Værdsættelse af de to Kilder, der stammer fra Øjevidner.

Pal.-Müller kalder Aktstykket og Relationen „to Beretninger“. Det gælder da her som altid, hvor vi kun kender en Begivenhed gennem et Vidnes Fortælling, at søge udmaalt paa den ene Side, hvilken Kundskab Vidnet har til den Begivenhed, hvorom han fortæller, paa den anden Side, om han har haft Evne og Vilje til at meddele os sin Viden klart og uforfalsket. Pal.-Müller mener nu, at det første Spørgsmaal behøver vi her ikke at rejse, siden det jo er de samme tre Vidner, der taler

bægge Steder, og det har han i det væsentlige Ret i; dog bør man mærke, at de tre Domherrer ikke var alene om at udstede Aktstykket, saaledes at det ikke vilde være paafaldende, om der var nogle mindre Afvigelser mellem Fremstillingen i dette og hvad de siden fortalte. Dette er dog underordnet; Hovedsagen bliver at prøve, om Pal.-Müller har Ret i sin Bedømmelse af det andet Moment, Vidnernes Evne og Vilje til at tale Sandhed. Han nærer aabenbart selv ingen Tvivl om, baade at han har truffet sit Valg rigtigt og at det overhovedet er muligt at vælge med fuld Sikkerhed. For mit Vedkommende kan jeg imidlertid hverken billige det ene eller det andet; Spørgsmaalet er af stor Interesse ogsaa for historisk Methode i Almindelighed, og jeg vil gerne dvæle et Øjeblik derved.

Jeg kan for det første ikke se, at man ad den af Pal.-Müller anviste Vej kan naa til objektiv Sikkerhed. Han søger at sætte sig ind i de Følelser og Tanker, der har ledet Domherrerne, da de udstedte Aktstykket og da de skrev deres Relation; det er jo imidlertid klart, at dette kun bliver Gætninger, der kan naa en større eller mindre Grad af Sandsynlighed, men aldrig blive Vished. Selv over for et Menneske, som vi kender ud og ind, tør vi ikke paastaa, at vi ved, hvorledes han vil handle i enhver Situation; over for Domprovst Jørgen Tureson og hans Medbrødre, om hvis Personlighed og Karakter vi ved lidet eller intet, bliver det højst usikkert at bygge paa, hvilke Tanker de kan have haft i det ene eller andet Øjeblik. Paa Forhaand kan jeg da slet ikke tillægge Pal.-Müllers Bestemmelse heraf og det Resultat, han vinder derudfra, den Sikkerhed, som han selv mener, det har, og kan jeg det ikke theoretisk, saa kan

jeg det endnu mindre praktisk; thi det forekommer mig meget let at forklare de tre Domherrers Optræden ud fra en ganske anden Tankegang end den, Pal.-Müller har ment at kunne underlægge den. Dette skal jeg dog endnu ikke komme ind paa, men i Stedet paavise, at vi i det foreliggende Tilfælde kan gaa en anden og langt sikrere Vej for at komme efter de to Kilders indbyrdes Værd.

Den Vej, jeg her tænker paa, har Pal.-Müller ikke set, og man kan vel sige, han kunde ikke faa Øje for den, fordi han har blindet sig selv ved at opstille en Theori om Historiens Kilder og deres Klassifikation, som han ofte har udviklet i forskellige Anledninger og som aldrig er blevet imødegaaet, men hvis Skævhed er let at paavise¹⁾. Han finder, at den afgørende Modsætning mellem de historiske Kilder er, om det er Sagn eller hvad han kalder „Monument“, det ved Nedskrivning fæstnede; Sagnet er den mundtlige Beretning, der er i stadig Vækst og Ændring, og derved staar det som den absolute Modsætning til Monumentet, der er fast og uforanderligt, og paa hvilket den virkelige Historie hviler, Denne Theori indeholder en dobbelt Fejl: Modsætningen mellem de mundtlige og de nedskrevne Beretninger, mellem Sagn og Historie har aldeles ikke den Skarphed, der her tillægges den, og paa den anden Side overses det, at i den Gruppe, der kaldes Monumenterne, er der to helt forskellige Kildearter, mellem hvilke der netop er den Væsensforskul, der her med Urette sættes mellem Sagnet og den „historiske“ Beretning. Det er det sidste, der alene har Betydning for vort Problem, og til at for-

¹⁾ I en nedenfor trykt Afhandling har jeg udtalt mig nærmere om den hele Theori.

staa Theoriens Urigtighed kan man ikke ønske sig bedre Exempler end de to fra Øjevidner stammende Kilder til det stockholmske Blodbads Forhistorie.

Atter og atter taler Pal.-Müller om Aktstykket og Relationen som to Beretninger; dette stemmer ogsaa ganske med hans Theori, thi det er jo bægge „Monumenter“, men er det alligevel rigtigt? Relationen er naturligvis en Beretning, en historisk Fortælling om en Begivenhed; gennem den hører vi Domherrerne fortælle om, hvad de har oplevet i hine Dage. Aktstykket derimod er i første Linie noget helt andet, er netop et Aktstykke, et endnu eksisterende Led af de førte Forhandlinger, en Oldsag fra Blodbadet, som vi kan se med vore egne Øjne. Hvad der fortælles i Aktstykket, det kan være usandt; fordi det siges, at Mester Jon forelagde et Klageskrift, fordi det hedder, at dette Skrift allerede var forelagt Dagen før, er vi ikke tvungne til at tro hverken det ene eller det andet; det er Beretninger, der staa inde i Aktstykket. Men hvad der er absolut sikkert, det er det simple Faktum, at dette Brev er udstedt. Er kun Brevets Ægthed givet — og den er hævet over enhver Tvivl —, saa er det selve den Kendelse, som de fjorten gejstlige har afgivet; det staa fast, at de har erklæret Sten Sture og de andre anklagede for skyldige i aabenbart Kætteri. Dommen kan være urigtig, Dommerne kan have været under Tvang, det er muligt; men derfor bliver det ikke mindre sikkert, at de har afgivet denne Kendelse. Vi har da i Relationen og Aktstykket ikke to Beretninger om de Forhandlinger, der gik forud for det stockholmske Blodbad; Relationen er en Fortælling om disse Forhandlinger, Aktstykket er derimod selv et Stykke af Forhandlingerne, og disse to

Kilder oplyser netop den Væsensforskel, som Pal.-Müller dækker over ved sit „Monument“begreb. I Modsætning til ham statuerer den nyere Kildekritik med god Grund, at de historiske Kilder først og fremmest maa deles i, hvad Tyskerne kalder „die Ueberreste“ og som vi i Mangel af et bedre Ord vel maa kalde Levninger, og saa Beretningerne; Levningen er den endnu bevarede Rest fra Fortiden, Beretningen er derimod Fortællingen om Fortiden, Begivenheden afspejlet i en menneskelig Hjerne.

Man vil nu forstaa, at vi i Virkeligheden i Aktstykket har en sikker Prøvesten for Relationens Troværdighed. Een eneste Ting ved vi lige saa sikkert som nogen af de dalevende, nemlig at dette Aktstykke er udstedt, og vi kan da kontrolere Relationens Troværdighed ved at efterse, om dette Faktum fortælles fuldstændigt og korrekt.

Prøven faar imidlertid et for de gejstlige Mænd ret kedeligt Udfald. Det viser sig, at de ikke alene ikke fortæller noget om det Aktstykke, blandt hvis Udstedere de jo selv er, men de søger ivrigt at vise, at en saadan Kendelse overhovedet ikke er afgivet, saa godt de kan dette uden direkte at nævne Brevet. Aktstykket er udstedt om Torsdagen, og om denne Dags Forhandlinger fortæller Domherrerne først, at om Morgenen forelagde Biskop Jens Beldenak de tilstedeværende gejstlige det Spørgsmaal, om de, der havde sammensvoret sig mod Paven, ikke maatte holdes for Kætttere, hvilket de gejstlige efter grundig Overvejelse besvarede med Ja. Nu, det er jo muligt, at man virkelig først har forelagt Spørgsmaalet saaledes rent abstrakt, for paa den Vis lettest at faa de gejstlige drevet hen til den Kendelse,

man vilde have af dem, og Domherrerne forsikrer da ogsaa, at „hvad Falskhed, Svig og Grumhed derunder fandtes, og hvad ondt Kongen og hans Raadgivere havde betænkt i deres Hjerter med dette Spørgsmaal, skal den Gud, der ransager alle Hjerter og Tanker, vide, at vi da ikke kunde forstaa“. Men vi ved jo, at man ikke lod sig nøje med Abstraktioner; nu fulgte Udstedelsen af Aktstykket med dets Fordømmelse af en Række navngivne Personer. Om denne Fortsættelse fortæller Domherrerne slet intet; ja, de siger udtrykkelig: „heller ikke gik der nogen Dom eller Sentents efter saadant Spørgsmaal og Svar“, og de gentager saa endnu en Gang, at „Gud skal være vort Vidne, at vi paa den Tid ikke kunde forstaa, til hvad Ende fornævnte Spørgsmaal blev gjort“, foruden at de ved Slutningen af deres hele Beretning betoner, at „hvad der mere er sket, end nu skrevet er, det maa de udfylde, som da var med i Raadet og Retten og i allehaande Handlinger dertil besynderlig udvalgte“¹⁾.

Der kan jo ikke være Tvivl om, at dette er en bevidst Omgaaen af Sandheden. Vi kan den Dag i Dag tage Aktstykket i Haanden; det er os derfor umuligt at tro selv de højtideligste Forsikringer om, at et saadant Brev ikke blev udstedt. Naturligvis kan man strides om, hvorvidt Aktstykket er en „Dom eller Sentents“; det maa vel endda korrektere kaldes en Erklæring eller et Responsum. Men hvad man ikke kan komme bort fra, det er, at ved dette Brev blev bestemte Personer

¹⁾ Denne ganske karakteristiske Slutningssætning har Pal.-Müller i øvrigt ikke kendt; i den ældre Udgave af Relationen findes den kun i en forkrøblet og derved ganske uforstaaelig Skikkelse.

udlagte som Kætttere, og dog er det jo netop det, som de tre Domherrer vil nægte er sket. Selv om vi vil tro dem paa deres Ord, at de ikke straks anede, hvem Kætterspørgsmaalet gjaldt, — senere, da Brevet forelagdes, har de jo faaet det at vide, og det er dette, de til det yderste fortier. I alt Fald Jørgen Tureson, der har sat sit Segl under Dokumentet, maa da i det mindste have vidst og husket, at han har gjort det. Han er blevet tvunget til det, siger Pal.-Müller; det kan godt være, og hvis Hr. Jørgen havde sagt det og dermed undskyldt sig, skulde jeg have troet ham paa hans Ord; men nu har han i Stedet givet det Udseende af, at han slet ikke har vidst noget om nogen Dom eller selv siddet i Retten. Lad os da kun rent ud sige, at han lyver.

Saaledes er vi naaet til ganske det modsatte Resultat af Pal.-Müller; naar han ved gætningsvis at udmale Domherrernes Tankegang mente at kunne fastslaa, at de talte Sandhed i Relationen, saa har vi ad den sikreste Vej, ved at prøve Beretning paa Levning, fundet, at de heri netop lyver paa det afgørende Punkt. Det er da i Virkeligheden ogsaa, som før antydet, overmaade let at underlægge deres Optræden en helt anden Tankegang end den, Pal.-Müller har anset for den alene mulige. Han har kun Blik for et eneste Moment i deres Stilling, om de var i Kong Kristjernes Magt, som de var i November 1520, eller de ikke var dette, som Tilfældet var, da de et Par Aar senere blev opfordrede af Gustav Vasa til at aflægge Beretning om disse Begivenheder. For det sidste Tidspunkts Vedkommende overser han ganske, at de nu i Stedet var under et Tryk af en helt anden Natur, at de bag ved sig havde hele den Forbitrelse, som Blodbadets Rædsler havde vakt i det svenske Folk, at

de stod lige over for denne Rigsforstander, der glødede af Had til Kristjern II, i hvem han paa een Gang saa sit Fædrelands Dødsfjende og sin egen Faders Morder. De skulde forklare, hvorledes Blodbadet var fremgaaet af hemmelige Forhandlinger, ved hvilke de havde været med, og tror man da, at de følte sig frit stillede? Lad os tænke os, at de havde sagt: Vi havde Sæde i den Domstol, der erklærede Sten Sture og mange andre gode svenske Mænd for aabenbare Kætttere; jeg Jørgen Tureson satte selv mit Segl under denne Kendelse; paa Grundlag af den var det, at Blodbadet fandt Sted. Det havde været sandt; men der havde hørt stort Mod til at tale saaledes, og ingen kan undre sig over, at Kannerne valgte den sikrere Vej at omgaa og fortie Sandheden. De reddede derved deres eget Skind, og de sagde tillige det, som Gustav Vasa ønskede at høre: at Blodbadet end ikke havde dette Skær af Lovlighed, som Kætterdommen skulde brede over det.

Er det da sikkert, at Pal.-Müllers Forstaaelse af Domherrernes Tanker over for Gustav Vasa er ganske urigtig, saa maa det paa den anden Side siges, at han heller ikke har Ret i uden videre at anse det for givet, at de i 1520 kun uvilligt og nødtvungent kan være gaaede med til at udtale Kætterdommen over Sten Sture og de andre anklagede. Herom vides intet, og al Sandsynlighed peger i den modsatte Retning. Under hele Striden mellem Rigsforstanderen og Gustav Trolle stod Upsala Domkapitel ivrigt paa Ærkebispens Side, og med Bitterhed og Harme havde Kannerne set al den Vold og Overlast, som Sten Sture havde tilføjet deres Kirke og dens Øverste. Naar saa Gustav Trolle af sit Kapitel valgte disse tre Domherrer til at sidde med ham

i Kætterdomstolen, er det saa ikke nær ved at være givet, at denne Dom var ganske efter deres Hjerte? I Relationen til Gustav Vasa taler de tre vel smukt om de henrettede og siger, at de er „værdige til at holdes i salig Amindelse“; det er dog naivt at være sikker paa, at det er deres sande Mening, og det er ganske utilladeligt herfra at slutte noget om deres Tanker hin Torsdag Morgen, da de sad til Doms over deres Kirkes skarpeste Avindsmænd.

Det er jo højst mærkeligt, at Pal.-Müller ikke har haft Øje for noget af alt dette og er kommet til at se saa skævt paa et Forhold, der egentlig er temmelig let at gennemskue; forstaaeligt bliver det kun, naar man fatter, at det er en Grundmangel i den store Kritikers hele Methode, der her har hævnnet sig. Han har ment i Aktstykket og Relationen at have to Kilder af samme Natur, to Beretninger, der var uforenelige og af hvilke man i sig selv lige saa godt kunde forkaste den ene som den anden, og ud fra dette gale Udgangspunkt har han da med sin ubøjelige Energi draget alle Konsekvenserne, fjernende sig mere og mere fra det sandsynlige og sikre. Saa naar han da til at fremstille som „faktisk“, at de gejstlige Mænd kun har udtalt sig theoretisk og abstrakt om Kætterispørgsmaalet.

Ganske underkende dette Aktstykke, som han selv har set, kan han dog naturligvis ikke; men det er betegnende, at han paa dette Punkt ikke har udtalt sin egentlige Tanke med fuld Tydelighed, end mindre fulgt den i dens Konsekvenser; han har ikke haft Blik for, at det var aldeles uomgængeligt at give en Forklaring af Brevets Existens. Man kan dog ikke være i Tvivl om, hvad hans Opfattelse er: han giver ikke dette Brev

nogen Plads i Blodbadets Forhistorie; paa den anden Side anfører han, som det synes med Billigelse, at Hvitfeld siger, før han aftrykker netop dette Brev, at „da Gerningen var fuldbragt, nødte Kongen de gejstlige til at give ham beskrevet, hvad de engang raadvis havde sagt ham, hans Sag dermed at besmykke“. Det er da vistnok paa denne Maade, at Pal.-Müller vil bringe Aktstykket ud af Verden; det skal ikke være udstedt før, men efter Blodbadet. Nu vel, deri er intet unuligt; de gejstlige Mænd forblev paa Slottet hele Torsdagen over og indtil Middagstid den næste Dag, og der var da Tid nok til at faa Brevet udfærdiget, ja strengt taget siger det end ikke selv, at det er skrevet før Henrettelserne, men kun, at det er udgivet om Torsdagen. Vi kunde da godt flytte Aktstykket hen til Torsdag Eftermiddag, hvis der var noget, der talte derfor; men hvad skulde det være? Jeg tror ikke, at Pal.-Müller vilde svare: Hvitfelds Ord; thi det har næppe staaet ham uklart, at Hvitfeld her kun fremsætter en Gætning¹⁾; han ved jo om hele Blodbadet intet andet, end hvad han har læst hos de svenske Krønikeskrivere eller set af endnu bevarede Aktstykker²⁾. Derimod vilde Pal.-Müller sige: vi

1) Gætningen er for øvrigt ganske snild af Hvitfeld, der derved opnaede at forene Paastanden om, at Blodbadet var sket uden Lov og Dom, som han kendte fra Klageskrifterne mod Kristjern II, med det ham foreliggende Aktstykke.

2) Man maa overhovedet sige, at der i Danmark aldrig har været en selvstændig Tradition om det stockholmske Blodbad; allerede den samtidig levende Povl Helgesen gør jo ikke andet end udskrive et svensk Klageskrift derom. Langt mindre vidste man naturligvis noget om de hemmelige Forhandlinger, der gik forud. — Hvitfeld, der ellers i sin Liste over de henrettede nøje følger Olaus Petri, indskyder dog et Sted fire Navne

maa gøre det, fordi de tre Domherrer i deres Relation udtrykkelig siger, at Kætterspørgsnaalet Torsdag Morgen kun blev forelagt abstrakt, uden at de anede, hvem det gjaldt. Altsaa for at redde Relationens Troværdighed; — men kan den da reddes paa denne Maade? Det er netop det, den ikke kan. Lad os tænke os, at det virkelig var gaaet til, saaledes som Hvitfeld og Pal.-Müller har gættet, at Kongen Torsdag Eftermiddag havde forelagt de gejstlige Dombrevet og tvunget dem til at tiltræde det. Ingen kunde da have været i Tvivl om, hvad han vilde opnaa derved; selv den mindst kløgtige kunde nu, da Henrettelserne var skete, begribe, at Kongen vilde vælte Blodskylden fra sig over paa de gejstlige; — og saa skulde Domherrerne i deres Beretning ikke have taget denne Episode med! Naturligvis havde de gjort det, med kraftige Ord udmalet den Tvang, der var udøvet imod dem, stærkt paapeget det bundløst uretfærdige i først at henrette og siden at dømme, og fremfor alt paavist, hvorledes der heri laa det bedste Bevis for, at de var uden Skyld i Blodbadet. Men herom staar der ikke et Ord i Relationen¹⁾. Tværtimod, der staar det modsatte; Domherrerne forsikrer jo, at de vedblivende ikke fik at vide, hvem det var, der skulde rammes af

---

(Bunde Brorson, Toste Brorson, Bengt Gylte, Anders Erikson), der vel maa have været interpolerede i hans Exemplar af den svenske Krønike.

- ¹⁾ Det deri liggende Bevis for, at Dommen ikke er udstedt efter Blodbadet, er sikkert fuldt ud overbevisende. For Fuldstændigheds Skyld tilføjer jeg dog, at det ogsaa vilde være højt ubegribeligt, hvis Kongen havde taget Dommen efter Henrettelserne, at han da ikke havde sørget for at faa indført i den alle de Mænds Navne, der havde lidt Døden, og i første Linie de to Bispers, hvis Aflivelse jo i en ganske særlig Grad vilde blive lagt ham til Last.

Kættertheorien; deres sidste Ord er, at de har fortalt alt, hvad de vidste, — og dette er og bliver Usandhed, saa sikkert, som vi endnu har den Dom, som de har udstedt og hvorunder Jørgen Turesons Segl hænger.

Det turde i det foregaaende være godtgjort, at Pal.-Müllers Værdsættelse af Kilderne er ganske uholdbar. Der er ingen Grund til at stille den ene som hævet over enhver Tvivl, den anden som helt igennem upaalidelig; tværtimod har enhver sine Mangler og sine Fortrin. Vi tør da ikke lægge kun den ene til Grund, men maa tage Hensyn til bægge, sammenarbejde dem og søge Sandheden, hvor der er mest Grund til at se den. I øvrigt er hverken de to hidtil omtalte Kilder eller Olaus Petri saa stærkt afvigende, som Pal.-Müller har ment; han har skabt Vanskeligheder, hvor der ingen er, og fundet skarpe Modsigelser, hvor der kun er Forskeligheder uden dybere Betydning. Jeg vil i det følgende komme til at berøre alle de af ham fremdragne Punkter og, omend rent i Forbigaaende, paavise, hvorledes Afvigelserne enten slet ikke er til Stede eller let kan forklares; men jeg skal dog udtage til særskilt Behandling en enkelt af de formentlig uforenelige Modsigelser.

„Aktstykket“, siger Pal.-Müller, „lader slet ikke Gustav Trolle selv tale i Salen om Onsdagen, men ved Mester Jon overrække en skriftlig Klage; efter Jørgen Turesens Relation var det derimod netop Gustav selv, der fremførte sin Klage, og der tales ikke om noget skriftligt.“ Hertil er at sige, at Aktstykket aldeles ikke giver noget Referat af Retsforhandlingen om Onsdagen; de gejstlige Dommere udtaler, at for dem har Mester Jon om Torsdagen forelagt Gustav Trolles skriftlige

Klage, der saa indføres ordlydende, og derefter hedder det kortelig: „hvilket Skrift og Klagemaal Dagen tilforn var fremsat af samme Mester Jon for Kongen og Raadet“. Hvor urimeligt er det nu ikke i disse Ord at se en Benægtelse af, at Ærkebispem og ogsaa mundtlig har fremført sin Klage om Onsdagen! Det er dog højst naturligt, at Dommen kun omtaler det i juridisk Henseende afgørende, den skriftlig formulerede Klage, hvormed Sagen indlodes til Doms, og modsat er der intet underligt i, at Ørevidnerne især har lagt Mærke til de mundtlige Forhandlinger. Det eneste mærkelige bliver da, at Relationen ikke tillige berører Indgivelsen af Klageskriftet; men det paafaldende heri forsvinder ganske, naar man læser videre og ser, hvor uopmærksomme de tre Domherrer har været, hver Gang der forelæstes et Dokument¹⁾.

Naar man da antager det i sig selv saa naturlige, at Gustav Trolle først mundtlig har udtalt sig om sine Klagemaal og siden ladet dem indlevere skriftlig, forsvinder den uforligelige Modsætning, og jeg skal om et Øjeblik vise, at der endog kan føres et stringent Bevis for, at det netop er gaaet saaledes til. Pal.-Müller ser derimod ingen Mulighed til at komme over denne Afvigelse, og han bestyrkes deri ved en Kundgørelse, som Kristjern II udsendte Dagen efter Blodbadet; thi i denne „siges, at Gustav Trolle først stod frem for Kongen med sin Klage, saa Biskop Otto af Vesteraas med sin, endelig Mester Jon paa den gamle Ærkebiskop Jakobs Vegne, medens Aktstykket jo lader det være

---

¹⁾ Netop lige efter den Dialog mellem Kongen og Ærkebispem, der fulgte paa dennes mundtlige Klage, taler Relationen om, at „der blev fremtagne nogle Breve for Kongen og læste, men vi agtede ikke paa, hvad de indeholdt“.

Mester Jon, der paa alles Vegne fremlagde en skriftlig Klage“. Det sidste er nu ikke helt korrekt; Mester Jon fremlagde et Skrift, hvori Gustav Trolle klagede paa egne, Ottos og Jakobs Vegne; men ellers er det rigtigt nok, at der her er en bestemt Afvigelse. Den kunde vel forklares; maaske har Koncipisten af Kundgørelsen villet spare den svenske Almue for dette kinesiske Æskesystem (Mester Jon for Gustav Trolle for Otto o. s. v.) og derfor givet Sagen et mere forstaaeligt Præg; maaske har han selv misforstaaet Forholdet. Hovedsagen er imidlertid, at man ved denne Afvigelse forgæves spørger om, hvad den onde Mening dermed skulde have været. Pal.-Müller mener vel, at der er en saadan, men har kun bevist det ved en yderst dristig Analogi. „Denne Uoverensstemmelse er ganske af samme Art som den, der fandt Sted mellem de første forklarende Kongebreve efter Bartholomæusnatten, og som nu erkendes for et af Tegnene paa, at der ikke har bestaaet en forud gennemtænkt Plan om det almindelige Blodbad.“ Er der virkelig her nogen Analogi? Efter Pariserblodbrylluppet hed det sig først, at det hele havde været et Sammenstød mellem Guisernes og Colignys Parti; Dagen efter paastod Kongen, at det var en Sammensværgelse mod ham af Huguenotterne, der var blevet opdaget og druknet i Blod; — ved det stockholmske Blodbad hedder det i det ene officielle Aktstykke, at Bisp Otto klagede selv, i det andet, at Ærkebispnen klagede paa hans Vegne. Jeg skimter ikke Ligheden mellem disse to Tilfælde.

Fra Studiet af det Grundlag, paa hvilket Pal.-Müller har bygget, vender jeg mig nu til at prøve det Resultat, han mener at have vundet. Det er jo dette, at den

dræbende Kætteribeskyldning ikke blev rejst før midt under Forhandlingerne, og Resultatet har to Grundpiller; den ene er, at Gustav Trolles Klage oprindelig kun gik ud paa at kræve Skadeserstatning og ikke talte om Kæteri, den anden, at Fremdragelsen af Brevet fra 1517 gav hele Sagen en fuldstændig ny Vending, idet netop det førte til Beskyldningen for Kæteri. Falder blot een af disse Støttepiller, kan Resultatet ikke fastholdes.

Ved Begyndelsen af Mødet om Onsdagen fremførte Gustav Trolle sin Klage; dette fortæller baade Domherrerne og Olaus Petri, men bægge angiver kun Klagens Indhold yderst kort; derimod har vi jo i Aktstykket Ærkebispens skriftlige Klage indført fuldstændig, og Spørgsmaalet bliver da, om vi ikke tør tro, at denne er identisk med, hvad han forud personlig havde udtalt. For at opklare dette, maa vi følge Relationen lidt videre. Det hedder heri, at da Gustav Trolle havde forebragt Sagen og bedet Kongen lade ham ske Fyldest for hans litte Skade og Uret, „svarede Kongen saa: Hr. Ærkebiskop, lyster eder ikke at have Fremgang i denne Sag med Minde og Forligelse, efter som gode Mænd kunde ransage, eller ville I det alene med Loven beprøve? Da bad Ærkebispnen inderlig, at de, som der vare nærværende, skulde arresteres og hver og en gøre ham Fyldest i allehaande Maade, idet han fremhævede, at saadan Sag tilforn, uden at Kongen havde modsat sig, var paa Ærkebiskoppens Vegne fremmet i Rom. Men Kongen vilde ikke, at Sagen skulde fremmes eller endes i Rom. Da bød han Ærkebiskoppen, at saadan Sag skulde ransages her i Riget, lovende, at ham skulde ske

Fyldest for hans Skade og Uret i allehaande Maade. Dermed lod Ærkebiskoppen sig nøje.“

Til at tvivle om denne Dialog er der naturligvis ingen Grund; de tre Herrer havde her ingen Anledning til at afvige fra Sandheden, og der er jo dertil psykologisk et stort Spring fra at omfortolke en Kendsgerning, saaledes som de faktisk har gjort ved Domsakten, og saa til ligefrem at opdigte noget. Men er Ordene faldne saaledes, saa følger deraf, at den skriftlige Klage ikke kongruerer helt med den mundtlige. I Klageskriftet siger Gustav Trolle nemlig: „og staar det mig dem ingenlunde til at annamme til nogen venlig Forligelse“ o. s. v., og det ses jo let, at disse Ord netop er indsatte i Henhold til de faldne Udtalelser¹⁾. Det samme gælder om Klage-maalets Slutningsord: „Og begærer jeg Behindring paa alle deres Personer, indtil Eders Naade faar beraadet sig, hvad Ret Eders Naade er os pligtig over dem“ o. s. v.; ogsaa dette maa jo være skrevet ikke før, men efter Dialogen mellem Kongen og Ærkebispen. Stilistisk staar bægge disse Sætninger ogsaa saaledes i Klagen, at de kan fjernes, uden at der for øvrigt behøver at ændres et eneste Ord; den første er anbragt paa et tidligt Sted, hvor den kommer ret kejtet, og Slutningssætningen om Arrest paa de anklagedes Personer er heller ikke motiveret i det foregaaende.

¹⁾ Pal.-Müller har rigtig set denne Afvigelse: „Ifølge Aktstykket er det Ærkebiskoppen, der straks i den skriftlige Klage lader udtrykkelig erklære, at han ikke vil indlade sig i noget mindeligt Forlig; efter Relationen var det derimod Kongen, der spurgte Ærkebiskoppen, om han vilde have Sagen behandlet til Forlig eller efter den strenge Ret.“ En uforligelig Modsigelse bliver det dog kun, hvis Ordet „straks“ betones; men dette er netop kun Pal.-Müllers egen Tilføjelse.

Det staar da fast, at Gustav Trolle ikke mundtlig har fremsat alt, hvad der nu læses i Klageskriftet; dette har modtaget Tilføjelser i Henhold til de mundtlige Forhandlinger, hvad der jo i sig selv ogsaa er ganske naturligt. For saa vidt er vi komne et Skridt hen imod Pal.-Müller, der jo hævder, at Ærkebispen mundtlig ikke har talt om Kætteri, skønt dette træder stærkt frem i den skriftlige Klage. Kan det imidlertid ikke opklares, naar denne Klage er indgivet? Om Onsdagen, siger Aktstykket; efter Ordvekslingen mellem Kongen og Gustav Trolle, kan vi nu yderligere sige; men hvor længe efter?

Umiddelbart efter at Kongen havde paataget sig at dømme, fulgte Oplæsningen af et eller flere Breve; Domherrernes Udtryk er lidt uklare, men det er sikkert nok, at vi her kommer til Fremdragelsen af dette Brev af 1517, der efter Pal.-Müller skal have været af en saa skæbnesvanger Betydning. I alt Fald var dette Brev hidtil Kongen og Ærkebisp Gustav fuldstændig ubekendt og indeholdt adskillige Oplysninger, som den sidste med god Grund kunde indføre i sin Klage. Er dette nu sket? En Paavirkning af Sæmmensværgelsesbrevet kunde dels vise sig i, at Klagen blev udvidet til at gælde de Personer, der havde udstedt hint Brev, dels i at der blandt Klagepunkterne tilføjedes noget af det, der nu blev bekendt. Vi kan imidlertid med Sikkerhed sige, at hverken i den ene eller anden Retning undergik Klagen nogen Ændring. Gustav Trolle retter sin Klage mod sytten navngivne Personer foruden Magistraten i Stockholm; i Brevet fra 1517 nævnes ogsaa den sidste, men af de andre kun to, Kristjern Bengtson og Mogens Gren, medens de øvrige 14 Rigsraader i Brevet ikke genfindes i Klagen. I Klagemaalet opregnes en Række enkelte

Beskyldninger, men det er alt sammen Ting, der var almen kendte; derimod er der intet om denne indbyrdes Forpligtelse mellem det svenske Rigsraad, der udgør Hovedindholdet af Brevet fra 1517.

Saaledes er det sikkert, at dette hidtil ukendte Brev ikke har foranlediget nogen Omarbejdelse af Klagen, og det maa da siges at være højst sandsynligt, at denne er afgivet, før dette Brev kom frem, altsaa i det Øjeblik, da Kongen havde erklæret sig villig til at dømme i Sagen, hvad der jo ogsaa var det naturligeste Tidspunkt efter Processens Gang. Fuld Vished kan der dog ikke naas ad denne Vej, og vi vender os foreløbig bort herfra for at se paa det andet Hovedpunkt, for at undersøge, om Fremdragelsen af Sammensværgelsesbrevet virkelig har givet Sagen en saa afgørende ny Vending, som Pal.-Müller mener.

Vi kan bedst klare dette ved først at spørge, om det virkelig er dette Brev, der ligger til Grund for Valget af dem, der blev henrettede, eller om det dog ikke snarere skulde være Gustav Trolles Klageliste. Paa modstaaende Side findes der en Oversigt over de Mænd, der nævnes i de to Breve, med vedføjet Oplysning, om de blev henrettede eller ikke. Svaret paa det rejste Spørgsmaal synes herefter klart og utvetydigt. Naar man ser bort fra dem, der findes i bægge Breve, viser det sig, at der af de af Gustav Trolle anklagede henrettedes 9, medens 3 gik fri; af de i Brevet af 1517 nævnte henrettedes derimod kun 3 eller maaske 5, medens omtrent 10 gik fri. Disse Tal taler for sig selv.

Pal.-Müller maa da ogsaa indrømme, at „Henrettelserne ikke ses at være bestemte ved Hensynet til dette Brev“; men bemærker herom, at vi jo ikke har dette

Oversigt

over

de i Stockholm og senere henrettede, sammenstillede med Gustav Trolles Klageliste og Brevet af 1517¹⁾.

Gustav Trolle anklager:		Brevet 1517 er udstedt af:	
Sten Sture.	Død.	Biskop Hans.	
Fru Sigrid (Baner).		— Matthias.	Henrettet.
Fru Kristina (Gyldenstjerne).		— Otto.	
Mogens Gren.	Henrettet.	— Arved.	
Mikkel Nilsson.		— Hemming Gad.	—
Erik Ryning.	—	Erik Johanson (Vasa).	—
Kristjern Bengtson (Oxenstjerne).	?	Kristjern Bengtson.	?
Olaf Valrav. n.	—	Holger Karlson (Gera).	
Erik Kuse.	—	Bengt Arendson.	
Klavs Kyle.		Axel Posse.	
Olaf Bjørnson.	—	Bengt Abjønson.	?
Bengt Erikson.	—	Johan Jønson.	
Erik Nilsson (Gyldenstjerne).	—	Mogens Gren.	—
Eskil Nilsson (—).	—	Axel Matsson.	
Peder Skrædder.	—	Henrik Erlendson.	
Jokim Brade.	—	Bengt Gylte.	?
Sven Høk.	—	Borgemestre og Raad i Stockholm.	—
Peder Smed.			
Borgemestre og Raad i Stockholm.	—		
Desuden henrettedes straks:		Og senere:	
Biskop Vincens.		Erland Esbjørnson, henr. 9. Nov.	
Erik Abrahamson (Lejonhufvud).		Aage Jøranson (Tot)	} henrettede i Finland.
Erik Knutson.		Tønne (Erikson (—))	
Gunnar Galle.		Nils Eskilson (Baner)	
		Lindorm Ribbing.	

¹⁾ Af de af Gustav Trolle anklagede blev de fleste henrettede straks den 8. Novbr., Olaf Valrav. n. dog først Dagen efter (Olaus Petri, ed. Klemming 332); Sven Høk og Peder Smed lod Kongen

Dokument i Original, altsaa ikke ved, hvem der har hængt Segl under det. Nu, det er naturligvis muligt, at en eller anden af de som Udstedere nævnte ikke har forsegle, og det er heller ikke utænkeligt, omend lidet sandsynligt, at der under Brevet har hængt et Segl, hvis Ejer ikke er nævnt oppe i Texten; — men man kan umuligt ad denne Vej forklare, at en halv Snes af Udstederne undgik Straf, medens en Snes andre led Døden, og deriblandt mange, der aldeles ikke sad i Rigsraadet og derfor aldrig kunde komme til at forsegle hint Rigsraadsbrev. Pal.-Müller har yderligere Undskyldninger, at Udstederne ikke var i Kongens Magt, at Blodbadet var tumultuarisk og Vilkaarligheden derved fik et stort Spillerum. Det er alt sammen meget sandt, og paa den Maade kan man

---

„kvartere“, da han efter Jul kom til Vadstena (smstds. 334). At Kristjern Bengtson blev henrettet, er en Tradition, om hvis Rigtighed Allen (III, 1, 401) ytrer Tvivl; om ham kan det oplyses, at han var i Stockholm, idet han er Medudsteder og medbeseglende af Rigsraadets Brev om Sverige som Arverige (31. Oktbr.). Saadant kan derimod ikke oplyses om Mikkel Nilsson, Klavs Kyle og Peder Skrædder.

Brevet af 1517 kendes ikke mere i Original; det er vistnok ført med til Danmark, siden Hvitfeld har aftrykt det. Nøjagtigere end hans Aftryk er dog en Kopi af Brevet, som findes i Sten Sture den yngres Registratur (Handl. rör. Skand. Hist. XXIV, 94); her ses bl. a. to Udstedere, der fattes hos Hvitfeld. Om hvorvidt Udstederne i Novbr. 1520 var i Stockholm, kan oplyses følgende: af Bisperne var de tre første til Stede, de to sidste i Finland; de verdslige Raader har alle beseglet Rigsraadsbrevet af 31. Oktbr. med Undtagelse af Bengt Abjornson og Johan Jønson. Hvad de blandt disse Mænd henrettede angaar, er der foruden ved den før omtalte Kristjern Bengtson Tvivl ved to andre: Bengt Gylte nævnes hos Hvitfeld som henrettet, uden at hans Kilde derfor kan oplyses (ovfr. S. 140); Bengt Abjornson opgives af Styffe i den af ham opstillede „Rådslængd 1504—1520“ som død 8. Novbr. 1520, jeg ved ikke efter hvilken Kilde.

forklare, at enkelte af de af Gustav Trolle anklagede undgik Døden; derimod er det ugørligt ad denne Vej at dække over det urimelige i at opstille en Norm, der gælder for 5 til 8, medens 11 eller i det mindste 8 bliver Undtagelser.

Synes det herefter ganske utvivlsomt, at Valget af de henrettede i første Linie er bestemt ved Gustav Trolles Klage, medens Sammensværgelsesbrevet i det højeste kan have gjort, at et Par Mænd toges med jævnsides andre, der hverken nævnes det ene eller andet Sted, saa viser ogsaa alt, hvad vi kan oplyse om de forudgaaede Forhandlinger, at Brevet af 1517 kun er kommet til som et nyt bestyrkende Moment, ingenlunde har givet alt en ny Vending. Vi har set, at Klageskriftet efter denne nye Opdagelse ikke blev ændret; i Henhold til det er det, at Mester Jon om Torsdagen indstiller til Dommerne at erklære dem, der havde begaaet de deri angivne Ugerninger, for Kættere, og naar Dommerne gør dette, anfører de vel blandt Motiverne den nye Oplysning om en „Bebindelse“ mod Pavestolen, men dog kun som eet Motiv jævnsides et andet, endda forudstillet, om at Sten Sture var bandsat og trodsig havde modstaaet alle Formaninger. Vi maa da bestemt fastholde, at Opdagelsen af Sammensværgelsesbrevet slet ikke har haft saa indgribende Betydning, som Pal.-Müller vil, og dette kan kun yderligere bestyrke det tidligere vundne Resultat, at Klageskriftet med dets Omtale af de anklagede som Kættere i denne Skikkelse er formuleret og indgivet, før hint Brev var blevet bekendt.

Saaledes staar Spørgsmaalet da, naar man bygger paa det faktisk skete, især selve Henrettelserne, og paa de positive Oplysninger i Aktstykket. Pal.-Müller er

kommet til det modsatte Udslag ved ensidig at stole paa Domherrernes Beretning og Olaus Petri, og skønt jeg allerede har paapeget den urigtige Værdsættelse af Kilderne, der ligger bag ved dette, bør vi dog endnn prøve de Argumenter, der kan hentes herfra.

Om Indholdet af Gustav Trolles mundtlige Klage siger Domherrene kortelig, at han begærede, at Kongen vilde „lade ham ske Fyldest for den Uret og Skade“, der var tilføjet ham og Kirken; det er nu i Virkeligheden Hovedindholdet ogsaa af den skriftlige Klage, men i denne kaldes de anklagede for Kættere, og derom siger Relationen intet. Pal.-Müller slutter af denne Tavshed, at saa har Ærkebisen ikke sagt noget om Kætteri i sine mundtlige Udtalelser. Nu ja, maaske har han virkelig undgaaet dette Ord og først ladet det blive sagt i Skriftet; langt rimeligere synes det rigtignok at forklare Ikke-Nævnelser af Kætteriet ved de tre Herrers Taktik, som vi før har lært den at kende. De vil jo fremfor alt undgaa at indrømme dette Faktum, at de har erklæret Sten Sture og hans Tilhængere for Kættere, de vil paastaa, at de endnu om Torsdagen ikke anede, hvem Kætteranklagen vilde ramme; men for at kunne sige dette med blot et Skin af Sandsynlighed, maatte de jo undlade at omtale, at Ærkebisen allerede om Onsdagen havde kaldt sine Modstandere Kættere. Her fortjener Domherrene da lige saa lidt Tiltro, som naar de fortier deres egen Delagtighed i Kætterdommen.

I Relationen kan Pal.-Müller dog kun finde en negativ Støtte for sin Theori; han kan paaberaabe sig, at den ikke omtaler Kætteriet i Gustav Trolles Mund, men det er altid usikkert at slutte *e silentio*, og for hans positive Paastand, at det var Sammensværgelsesbrevet,

der bragte Kætteranklagen frem, er der ingen Støtte at finde hos Domherrerne; — de skulde jo nok vare sig for at bringe Kætteriet i Forbindelse med bestemte Personer! Helt anderledes forholder det sig derimod med Olaus Petri; hos denne har vi aldeles den samme Opfattelse af Forhandlingernes Grundtræk som hos Pal-Müller, og det synes unægteligt at kunne veje tungt i Vægt-skaalen, hvad den samtidige og i høj Grad sandhedskærlige svenske Historiker udtaler.

Olaus Petri fortæller, at Gustav Trolle begærede Skadeserstatning for Stækets Nedbrydelse og anden Overlast, og han betoner, at „nøjagtigt derpaa gik hans Klage ud“; Kongen, der havde foranstaltet dette Klagemaal, havde imidlertid onde Bagtanker, „søgte mange Mænds Liv dermed“; han blev derfor meget vred paa Ærkebispem, da denne ikke „stod saa alvorlig efter deres Liv“, og ved sine haarde Ord gjorde han Gustav Trolle bange. Saa fremkom Brevet af 1517, og „af den Forpligtelse tog Kongen Anledning til at regne dem alle, som det Brev beseglet havde, for Bandsmennesker“. Skadeserstatning alene først, Kætterklagen efter Sammensværgelsesbrevet, — hvis det er paalideligt, maa Pal-Müller dog have Ret, til Trods for alt, hvad vi før har fundet. Imidlertid, som før berørt, har Olaus Petri ikke selv været til Stede ved Forhandlingerne; han har sin Kundskab paa anden Haand, og ser vi lidt nærmere paa, hvad han fortæller, fremtræder der straks store Mangler ved hans Oplysninger. At Kongen regnede dem, der havde beseglet Sammensværgelsesbrevet, for Bandsmennesker, er jo i skarp Modstrid med, at kun en Brøkdæl af Brevets Udstedere blev henrettet; den hele Modsætning mellem den blodgerrige Konge og den

mildere stemte Ærkebiskop passer aldeles ikke med den Dialog mellem disse to, som Ørevidnerne beretter, og hvori det er Gustav Trolle, der kræver Straf efter Lovens Strenghed, og endelig ved Olaus Petri intet om den om Torsdagen afgivne Kætterkendelse. Naar saaledes alt, hvad vi kan kontrollere hos ham, er urigtigt eller ufuldstændigt, er det sikkert uforsvarligt at bygge paa, hvad han siger om Indholdet af Ærkebispens Klage. Hans Gengivelse af denne stammer ikke fra virkelig Kundskab hos hans Hjemmelmænd, men den er født af en ganske naturlig Tendens til at samle hele Blodskylden paa Kongens Hoved; derfor blev Modsætningen mellem ham og den svenske Ærkebiskop udmalet paa denne urigtige Maade, og derfor kom man ogsaa til at lade Blodbadet fremgaa, ikke af Gustav Trolles Klage, men af Kongens onde Sind, der saa i Sammensværgelsesbrevet fandt det ønskede Paaskud. Her som altid gælder det at forstaa Enkelthederne ud fra Beretningens Grundkarakter; dennes Tendens er klart udtalt, og det er lige saa let at indse, hvorledes netop Tendensen har affødt Urigtighederne i hvert enkelt Træk¹⁾.

¹⁾ Den svenske tendentiøse Fremstilling af disse Forhold begyndte tidlig. I sit Klageskrift mod Kong Kristjern udtaler Sveriges Rigsraad: „Og endda at Ærkebiskop Gustav havde Klagemaal paa nogle af disse (henrettede), var det dog kun faa mod dem, som Kong Kristjern har ladet fordærve, som der ingen Klage var paa“ (Gustaf I's Registratur I, 30). Man ser her allerede Forsøget paa at gøre Gustav Trolles Klage til det underordnede, og man forstaar derfor ogsaa, at naar Domherreerne i deres Relation saa stærkt hævdede, at Blodbadet var sket uden forudgaaet Dom, saa talte de ikke blot i deres egen Interesse, men sagde tillige det, som Gustav Vasa ønskede at høre. Ud fra disse Begyndelser er det ikke vanskeligt at indse, hvorledes den Fremstilling af den hele Sammenhæng, som vi læser hos Olaus Petri, efterhaanden er blevet den almindelige.

Dette er da de Kilder, som Pal.-Müller anser for de paalideligste og troværdigste. Han slutter fra disse Fortællelser, hvorved de tre Domherrer har søgt at frigøre sig fra al Berøring med Blodbadet; han bygger paa denne Beretning hos Olaus Petri, der saa tydeligt bærer Præget af at være frembragt af det svenske Folks Had til Tyrannen, og ud derfra fører en dansk Historiker i det nittende Aarhundrede Beviset for, at Kristjern netop ikke er den blodgerrige Tyran, der hele Tiden har haft Blodbadet for Øje; — saa underligt kan det gaa. Pal.-Müllers Resultat er tiltalende og sympathivækkende; men han er kun naaet til det ved helt at bortkaste det Aktstykke, der dog er det eneste bevarede Led af hine Dages Forhandlinger, og ved modsat af Beretningerne især at bygge paa de Punkter, der staar Aktstykkets Vidnesbyrd mest diametralt imod. Vi har nu prøvet den af ham opstillede Hypothese, og det maa vel siges, at den har vist sig saa lidet stemmende med, hvad der kan siges med Sikkerhed og Sandsynlighed, at den umuligt kan fastholdes.

Pal.-Müller har villet overhugge en Knude, som sikkert ikke fuldstændigt kan løses. Jeg tilføjer dog endnu nogle Bemærkninger, der maaske vil løse enkelte af Knudens Slyngninger.

Vil man spørge om, hvad der var den oprindelige Tanke ved de Forhandlinger, der udmundede i Blodbadet, er der i det mindste vundet det ved de foregaaende Undersøgelser, at vi her tør bygge paa den endnu bevarede skriftlige Klage; vi har jo set, at der er den højeste Grad af Sandsynlighed for, at denne er affattet og indgivet, før Fremkomsten af Sammensværgelses-

brevet bragte et væsentligt nyt Moment for Dagen. Hvad nu Indholdet af dette Klageskrift angaar, er det ikke ret træffende, naar Pal.-Müller siger, at efter det krævede Gustav Trolle „Straf over de anklagede som Kætttere“, og at det „idelig kommer tilbage til dette, at de vare aabenbare Kætttere“. Dette vilde være rigtigt, hvis Klagen opstillede den Paastand, at de anklagede var Kætttere, og søgte at motivere dette; men saaledes er det ingenlunde. Gustav Trolle opregner en Række Misgerninger, begaaede mod ham og andre Prælater, og kræver i den Anledning Straf over og Skadeserstatning af Ugerningsmændene; disse kalder han Kætttere eller aabenbare Kætttere, men hverken motiverer han, at de er dette, eller forlanger Domstolens Kendelse om, at det er saa. Han gaar ud fra som noget givet, at han er berettiget til at tale om de anklagede som Kætttere, og det kunde da i Virkeligheden heller ikke falde den svenske Kirkes Styrer ind at bede Kongen og Raadet, en verdslig Domstol, afgøre et saadant rent kirkeligt Spørgsmaal.

Hvem er det, som Ærkebispens her rejser Klage imod? Man kan kortelig svare: det er Stureslægten og dens ivrigste Tilhængere. Vi træffer blandt de anklagede ingen af Sveriges første Mænd, ikke en eneste Prælat, ingen af de fornemste og ældste Medlemmer af Rigsraadet, overhovedet ingen af dem, der ved Upsalaforliget i Marts 1520 havde sluttet sig til Kong Kristjern. Det er den døde Sten Sture, hans Svigermoder og Enke med hendes to Brødre; det er Mænd som Mikkell Nilsson, Mogens Gren, Erik Kuse, Klavs Kyle og Olaf Bjørnson, der havde ligget i Slotsloven paa Stockholm Slot og forsvaret det saa haardnakket mod Kongen; Partigængere af Lavadelen eller Bondestanden som Olaf Valravn,

Peder Skrædder, Sven Høk og Peder Smed. Nogle af disse var vel selv til Stede ved Mødet, de fleste var i det mindste i Stockholm.

Det synes da, at Gustav Trolle har villet ramme Stureslægten og dens egentlige Klientel; men mærkeligt er det at se, hvad det er, han anklager dem for. Det er den personlige Overlast, tilføjet ham selv, Nedbrydelsen af det ærkebispelige Slot Stæke, Overfaldene fra det sidste Foraar paa den gamle Ærkebisp Jakob og paa Biskop Otto af Vesteraas, og andre lignende Sager, der var Gud og Hvermand bekendte. Ikke et eneste Punkt fremførte han, der kunde komme de anklagede overraskende, — og derfor havde de ogsaa for længst søgt at sikre sig imod Anklager derfor. Da Kristina Gyldenstjerne og hendes Venner i September havde besluttet sig til at opgive deres Modstand, havde de dog endnu været stærke nok til at sætte en fuldt betryggende Amnesti som Vilkaar for Stockholms Overgivelse; de havde ikke villet nøjes med blot at blive gjort delagtige i Upsalaforliget med dets almindelige Tilsagn om, at „al Ugunst og Mistanke skal tilgives og aldrig arges paa nogen efter denne Dag“, men krævet en bestemtere Udtalelse af Amnestiens ubegrænsede Omfang, og de havde faaet deres Forlangende sat igennem. Saa havde Kongen da tilsikret dem ikke blot, at alt, hvad „Fru Kristina og hendes døde Husbonde Hr. Sten Sture med deres Tilhjælpere og Tjenere“ havde gjort mod ham, skulde „være en klar, aftalt Sag til en endelig Ende“, men at ogsaa, hvad de havde gjort mod de to Ærkebisper, mod Bisp Otto og andre Prælater ligeledes skulde „være og blive en klar, aftalt Sag i alle Retter, aandelige og verdslige, efter denne Dag“; den Skade, der var

gjort paa Slottene Stæket og Arnø, var endda udtrykkelig nævnt. Med Undren maa man da spørge, med hvilken Ret Ærkebisen nu kunde rejse Klage om disse Punkter¹⁾).

Hverken Klagen selv eller de følgende Forhandlinger, saavidt vi kender dem, giver noget bestemt Svar herpaa. Det er sikkert nok, at efter Blodbadet saa man i dette et Brud paa Kongens Løfter om Amnesti; derimod vides der intet om, at dette Synspunkt blev gjort gældende under selve Forhandlingerne af de anklagede. Man skulde synes, at disse allerførst maatte have svaret Gustav Trolle ved at forelægge Løftebrevene fra Stockholms Overgivelse; det var dog ikke dem, som Fru Kristina fremkom med, og heller ikke ved de tre Domherrer at fortælle, at de senere er blevet fremlagte eller at man blot har henvist til dem. I selve Klageskriftet siger Gustav Trolle intet om, hvorledes han mener, at kunne slippe uden om dette kongelige Løfte, som han selv ligesom Bisp Otto havde medbeseglet; man kan kun formode, at han indirekte antyder, hvorledes det kan

¹⁾ Amnestibrevene af 8. Septbr.: Hadorph S. 444—50. Om de forudgaaede Underhandlinger se Allen III, 1, 291 ff. efter de Breve fra Hemming Gad til Kongen. der nu er aftrykte af Styffe, Bidrag V, 645, 647 og hvori det bl. a. hedder om de belejredes Krav: „Men om Stæket, Arno og Bispernes Fængsling, det raabe de allermest paa til allerstørste, højeste Forvaring . . . Rigens Klemme (o: Segl), den raabe de om, item at Ærkebiskop Gustavs Segl er til Stede.“ Man ser, at Ærkebiskoppens Modstandere ventede alt af ham, og det er ogsaa karakteristisk, at Biskop Brask allerede i Maj skriver til Gustav Trolle, at naar det kommer til Underhandlinger, bør man sørge for, at Kongen ikke opgiver andre Krav end sine egne, og at den svenske Kirke ikke indskrænkes i sine ældgamle Rettigheder (Styffe, anf. St. 636).

forsvares. Derved kan man da dels tænke paa hans Formaning til Kongen om at tage sig af denne Sag i Henhold til den Ed, han nys ved sin Kroning havde aflagt om at værne om Kirken; det staar stærkt betonet lige først i Klagen, og det har ogsaa gjort mest Indtryk paa Domherrerne efter deres Gengivelse af Ærkebispens mundtlige Udtalelser. Har Gustav Trolle maaske ment, at det kunde hævdes, at denne nye Ed havde ophævet, hvad der stred derimod i Kongens tidligere Løfter? — Eller er det i Kætternavnet, at den juridiske Spidsfindighed skal søges? Det blev jo faktisk ad denne Vej, at Kongen fandt sin Ret til at straffe de anklagede, og naar det dog synes utænkeligt, at Gustav Trolle har rejst sin Klage uden at have været klar over, ad hvilken Vej man skulde slippe fra de tidligere Løfter om Tilgivelse, kan man knap tro andet, end at det har været netop denne Udvej, han fra første Færd har haft for Øje.

Herom kan man dog kun naa til Gætninger. Fast staar det derimod, at Gustav Trolle ikke har indskrænket sig til at kræve Skadeserstatning; henviser allerede Fattigdommen hos adskillige af de Mænd, der findes paa hans Liste, hertil, saa læses det ogsaa i Anklagen med tydelige Ord, at han vil have de anklagede straffede, og Domherrerne har hørt ham forlange de skyldige fængslede, ligesom vi nu læser det i Skriftet. Arresteringen skulde dog kun være Midlet til at sikre Udførelsen af den Dom, som Kongen maatte fælde, og hvad Straf Ærkebispens egentlig har tænkt sig, derom siges der intet; men Gustav Trolles haarde og hævnerrige Sind gør det rimeligt, at han har tilsigtet den haardeste, Døden, og

Kættternavnet, der fæstes paa de anklagede, stadfæster dette.

Dette er da, hvad Ærkebispens synes at have haft for Øje ved at rejse den hele Klage. Men der kan ikke være synderlig Tvivl om, at saa vist som han kun har kunnet handle, som han gjorde, efter forudgaaede Aftaler med Kong Kristjern, saa har denne ogsaa haft det samme Maal for Øje som Gustav Trolle. De, som denne anklagede, var Kongens Fjender mindst i samme Grad som hans egne, og man kan næppe komme bort fra, at Kristjern paa Forhaand har erklæret sig villig til at gaa med til denne Undersøgelse, der tilsigtede at skaffe Stureættens ivrigste Partigængere ud af Verden, selv om dette Maal kun kunde naas ved Brud paa hellige Løfter.

Hvad dette Resultat betyder for Forstaaelsen af Kristjern II's Karakter og for Værdsættelsen af hans Personlighed, er let at indse, men skal her ikke forfølges videre. Maa imidlertid den uhyre Formildelse opgives, som Pal.-Müllers Opfattelse medførte, bør det dog tilføjes, at ogsaa efter den i det foregaaende begrundede Opfattelse er der en ikke helt ringe Forskel mellem, hvad der først tilsigtedes og hvad der faktisk skete. En forfærdelig Straffedom har vel nok straks været Tanken; men Blodbadet fik dog et Omfang og en Karakter, der ikke fulgte af Gustav Trolles Klage. Ikke blot henrettedes der langt flere, end der var anklaget heri; disse flere havde desuden en saadan Stilling i Samfundet og i Riget, at Blodbadet først ved deres Medtagelse ret fik sin nationale Karakter, og hvis de af Gustav Trolle anklagede dog faldt efter en Dom, hvor uretfærdig denne end maatte være, saa havde de øvrige Henrettelser end

ikke det formelle Skær af Lovlighed. Lad os da endnu se, hvorledes dette kom frem.

Kongen havde paataget sig at dømme i Sagen, Ærkebispens skriftlige Klage var afgivet, saa var det, at Kristina Gyldenstjerne fremlagde dette Brev af 1517, hvorved det svenske Rigsraad erklærede sin Billigelse af alle de Skridt, som Sten Sture havde gjort over for Gustav Trolle, og forpligtede sig til i Enighed at modstaa enhver Indblanding endog af Paven i denne Sag. Naar man erindrer, hvem det var, som i dette Øjeblik var de anklagede, er dette Skridt af Fru Kristina fuldt forstaaeligt¹⁾; over for Beskyldninger, der rettedes mod hendes Slægt og personlige Venner, maatte det ligge nær for hende at ville godtgøre, at saadanne Klager i Virkeligheden maatte vendes imod langt større Mænd, mod selve Rigets Raader, gejstlige og verdslige. Hun har vel haft noget Haab om, at hendes Anklagere vilde vige tilbage for de Konsekvenser, hun her anviste dem, og det viste sig jo ogsaa faktisk, at man gjorde det, saa vist som kun en Del af Brevets Udstedere blev

¹⁾ Pal.-Müller ser heri „et højtalende Vidnesbyrd om, at Fru Kristine ikke har hørt Gustav Trolle fordre Straf over Sten Sture og hans Medhjælpere, blandt dem ogsaa over hende selv; thi saa maatte hun jo netop have holdt dette farlige Brev omhyggelig skjult for alles Øjne“. Denne Betragtning, der udføres videre, er ingenlunde urimelig; vi er imidlertid een Gang før under denne Undersøgelse blevne mindede om, at „Tanke-læsning“ altid er en mislig Ting, og særlig misligt bliver det at bygge for meget paa, hvilke Tanker der har været de ledende, naar Talen er om en pludselig Beslutning i en uventet Situation, og allermest da, naar den handlende er en Kvinde. Jeg nægter saaledes ikke, at Fru Kristinas Optræden kan forklares udmærket ud fra den Stilling, hun var i efter Pal.-Müllers Opfattelse; men den Tydning af hendes Optræden, som jeg har givet ovenfor, synes heller ikke usandsynlig.

straffet; men hun tog ganske vist fejl, naar hun maaske ventede, at man vilde lade Klagen falde. Tværtimod, hun gav selv Klagerne et nyt Vaaben i Hænde; havde hun kun lagt liden Vægt paa dette Kætternavn, der i Klageskriftet var fæstet ved hende og hendes Venner, og ikke forstaaet, at dette skulde være det juridiske Paa-skud til at forfølge Sagen¹⁾, saa fandt hendes gejstlige Avindsmænd hurtigt, hvor vægtigt et Vidnesbyrd i denne Henseende Sammensværgelsesbrevet afgav.

Saaledes begyndte disse lange Retsforhandlinger Onsdag Eftermiddag, om hvis lidenskabelige Karakter de tre Domherrers Fortælling giver nogen Ide, medens den næsten ikke oplyser noget om deres Indhold og Gang. De, der havde forsegleet Brevet, blev krævede til Regnskab, men ogsaa andre Punkter maa være blevne dragne frem; Bisp Vincens havde jo ikke begaaet denne Brøde og blev dog fængslet samme Aften, og det samme har vel været Tilfældet med andre Rigsraader, der henrettedes Dagen efter, skønt de heller ikke havde haft noget at gøre med Brevet. Saaledes er alt det blevet drøftet, der stod Partierne imellem, alt gammelt Nag er vaagnet igen. Svenskerne har mindet om de gentagne og ubetingede Løfter om Tilgivelse og Glemsel for alt det skete; Ærkebisp og hans Talsmænd har stedse mere lagt Eftertrykket paa, at det var en Brøde mod Kirken, der her var Tale om, en Oprørshandling ikke alene mod

---

¹⁾ Eller har Fru Kristina maaske netop forstaaet, hvad Kætterklagen betød, og har hun ved at fremlægge Brevet villet se, om man dog ikke vilde opgive denne Klage, naar den maatte ramme ogsaa nogle af den svenske Kirkes ypperste? Ogsaa det er muligt; og atter ser vi, hvor usikkert det er at ville læse Tanker ud af Handlinger.

Sveriges Prælater og Kleresi, men mod Paven og den hellige almindelige Kirke, som Kongen slet ikke var berettiget til at love Tilgivelse for, og de har derved henvist til de utvetydige Ord i Sammensværgelsesbrevet.

Det blev da nu et Hovedpunkt at faa det slaaet fast, hvad Ærkebisen i sin Klage havde behandlet som noget givet, at de anklagede virkelig var Kættere. Dette Spørgsmaal forelagdes Torsdag Morgen for en gejstlig Ret¹⁾; de tidligere Klagere sad selv i denne, og de kunde det, fordi de hverken skulde dømme om Skadeserstatning eller Straf, men ene decidere det kirkelige Spørgsmaal, om de Mænd, som Dagen før af den verdslige Domstol var fundne skyldige i visse Ugerninger, derved var blevne at anse som Kættere. Dommerne besvarede Spørgsmaalet med Ja, og efter alt, hvad der var gaaet forud, kan næppe nogen af dem have været i Tvivl om, at dette betød en grusom Død for dem, der var navn-

¹⁾ Pal.-Müller har ogsaa paa dette Punkt fundet en Modsigelse: „Aktstykket lader det være Mester Jon, der fører Ordet og forlanger Dom i de gejstliges Forsamling; Jørgen Turesen siger, at det var Biskop Jens Andersen Beldenak.“ Uforenelighed er her naturligvis ikke; Domherrerne lader jo Biskoppen forelægge Kætterspørgsmaalet rent theoretisk, og hvis man vil tro dem i, at Forhandlingerne er begyndte paa denne Maade, kan de jo være fortsatte med, at Mester Jon forelagde Ærkebispens Klage mod navngivne Personer. Saaledes kan bægge Kilder meget vel have Ret, men jeg anser det rigtignok for rimeligst, at Domherrerne selv har lavet denne theoretiske Diskussion, for derved at bane sig Vej til deres utvivlsomme Usandhed: at der derefter ikke fulgte nogen Dom. Det sande i, hvad de fortæller, er formodentlig kun det, at da Domstolen var konstitueret og Mester Jon havde sat Sagen i Rette, saa har Biskop Jens, det fine juridiske Hoved, der selv havde Sæde blandt Dommerne, ledet de lærde Mænds Raadslagninger om det kirkeretlige Spørgsmaal.

givne i Klageskriftet, lad saa de tre Domherrer nok saa ivrigt paastaa det modsatte. Derimod kan det være rigtigt nok, at de alle blev rædselsslagne ved faa Timer efter at høre, at Henrettelserne var begyndte med to af Sveriges Biskopper¹⁾. og at disse fulgtes i Døden af adskillige, der lige saa lidt var nævnte i den nys fældede Dom.

Her staar vi over for den Gaade, som det synes umuligt at raade. Det er ikke saa ubegribeligt, at ikke alle de blev straffede, der var anklagede af Ærkebisen; de, der slap fri, var maaske ikke i Stockholm og kom maaske aldrig i Kongens Hænder. Men for hvad Brøde

---

¹⁾ Relationen fortæller herom: „Samme Dag, straks Maaltid var gjort i Sorg og Bedrøvelse, da kom et Bud og sagde, at Biskopperne af Strengnæs og Skara ledtes fangne ud af Slottet. Da vi det hørte, begyndte vi alle at skælve og faldt i stor Forfærdelse; da svarede Biskop Beldenak, som da var nær: „det er ikke muligt, at Hans kongelige Majestæt djærves at gøre noget ondt paa saadanne Mænd, hvorfor saadan Løgn og Skvalder ikke er at tro“, af hvilke Ord vi fik nogen Lise.“ Endnu engang beroligede Bisp Jens dem, men saa kom der sikker Efterretning om, at de to Prælater nu lige skulde række deres Hals under Sværdet. — Der er intet urimeligt i, at de svenske gejstlige blev forfærdede ved at høre om Henrettelsen af to Biskopper, som vel at mærke ikke stod paa Gustav Trolles Klage-liste; mere tvivlsomt er det derimod, om Jens Beldenak ikke har ladet mere uvidende, end han virkelig var. Pal.-Müller søger at udnytte denne Scene for sin Theori: „Jørgen Turesens Fortælling om, at Jens Andersen to Gange beroligede dem, maatte være rent opdigtet, hvis han og de andre selv havde dømt de i Aktstykket navngivne Mænd, som nu førtes til Retterstedet, til Kættre paa Grund af en Klage, der krævede Kættrestraf over dem.“ Men de to Biskopper, som Relationen alene taler om, var jo netop ikke „navngivne i Aktstykket“ og altsaa ikke dømte, hvad allerede Allen har fremhævet.

faldt de andre og det netop de fornemste af de henrettede? Brevet af 1517 kan kun forklare enkeltes Død, og endda er det slet ikke sikkert, at det her er Aarsagen; endnu flere af Udstederne gik jo helt fri. Og hvad var saa Klagen mod de øvrige, mod Biskop Vincens, mod Erik Abrahamson Lejonhufvud og andre? Og hvorfor har Kongen ikke i det mindste skaffet sig en Dom over disse? Over alt dette hviler et Slør, som ingen endnu har formaaet at løfte. Naar dette Resultat endog er kommet overraskende for Jens Beldenak, saaledes som Domherreerne fortæller, maa det være fremgaaet af Kongens Overvejelser med hans allerintimeste Raadgivere, med Didrik Slaghek, maaske med Gustav Trolle; men ingen vil vel vove at afgøre, om det er onde Raadgiveres Indskydelser, der her har virket mest, eller Kong Kristjerns egen lidenskabelige og hensynsløse Karakter.

Denne Undersøgelse om det stockholmske Blodbad Forhistorie er blevet til et skarpt Angreb paa Pal.-Müllers Opfattelse af denne. Overbevist, som jeg er, om at han her har grebet ganske fejl, har jeg ved en indgaaende Kritik stræbt at faa det anerkendt, og jeg finder ingen Anledning til nu sluttelig at sige nogle højst overflødige Ord om, hvor dyb min Ærefrygt alligevel er for denne store Kritiker og Psykolog. Lad mig da i Stedet hellere gøre opmærksom paa, at hvis man maa opgive det nye, som Pal.-Müller har villet sætte igennem, saa kommer man af sig selv tilbage til Allen. Hvad denne Historiker har sagt om Dagene lige forud for Blodbadet er vel ikke i alle Enkeltheder korrekt; men i det hele og store har han dog rigtigt set, hvad der var det afgørende ved disse Forhandlinger, og hans Dom

om Kongens personlige Forhold dertil træffer vistnok ganske det rette. Naar da jeg, der for ganske nylig har haft Lejlighed til at bryde en Lanse til Pal-Müllers Ære, denne Gang har vendt mine Vaaben imod ham, er det mig en Glæde, at jeg her kan sætte Allens Navn i mit Skjold.
